

Noor

Achtersluispolder, donderdag 14 november 1918

Mist hangt als een sluier over de Zaan en onttrekt de overkant van de rivier aan het oog. Noor draait zich om en loopt naar haar bureau. Daarop staat een foto van Hugo. Hij lacht naar haar, zijn ogen twinkelen. Ze glimlacht terug.

Vanmiddag gaat Noor vroeger dan anders weg van kantoor. Nadat ze zich heeft afgemeld bij het secretariaat, gaat ze niet op zoek naar Hugo, zoals ze gewoonlijk doet. Ditmaal wandelt ze met stevige pas naar haar ouderlijk huis, waar zijzelf ook nog steeds woont. Ze weet dat haar vader daar nu al is; de laatste tijd gaat hij wel vaker vroeg weg van het bedrijf.

De lage middagzon werpt zijn licht door de grote ramen van het huis van de Veenstra's. Bij het binnenlopen van de woonkamer voelt Noor het gewicht van haar missie op haar schouders drukken.

Haar moeder en vader zitten bij de open haard te lezen.

‘Vader, Moeder, ik moet jullie iets vertellen,’ zegt Noor, terwijl ze plaatsneemt op een stoel tegenover haar ouders.

Haar moeder legt haar boek weg en haar vader vouwt zijn krant op. Allebei kijken ze haar afwachting aan.

‘Hugo en ik hebben besloten dat we gaan trouwen.’

Noors stem klinkt vastberaden. Geen enkele trilling verradt hoe belangrijk dit moment voor haar is. Het is alsof ze een

eenvoudige mededeling doet over een alledaagse bijzaak – niet over iets wat haar leven ingrijpend zal veranderen.

De klok tikt. Even is het heel stil.

Op een paar maanden na heeft Noor twee jaar verkering met Hugo, de charmante Belgische chocolademeester, haar rots in de branding. Sinds zijn komst is er ontembare energie in de fabriek gekomen. Zijn passie voor chocolade, zijn verfrissende ideeën en zijn feilloze gevoel voor kwaliteit hebben Veenstra's Zaan-damsche Cacao en Chocolate Fabriek nieuw leven ingeblazen.

Hugo heeft haar leven volkomen op de kop gezet. Toen hij kwam, waren ze allebei nog in de rouw: Hugo om zijn vrouw Jeannette en hun ongebooren kind, die de vlucht uit Antwerpen niet hadden overleefd. Noor om haar broer Pieter, de beoogde opvolger van hun vader, die om het leven was gekomen bij een ongelukkige arrensletocht over de Zaan en een zijkanaal ervan.

De Zaan geeft en de Zaan neemt, denkt ze wrang. Het lot van haar familie is strak verbonden met deze rivier. Hun oude bedrijf had in Zaandam aan de oever ervan gelegen. Na de verhuizing waren hun nieuwe fabriek, hun fraaie woonhuis en het 'Veenstra-dorp' met de woningen voor hun werknemers verzezen in de Achtersluispolder, vlak bij de plek waar de rivier uitstroomt in het Noordzeekanaal.

Hugo en zij hebben zo vaak samen langs de Zaan en het kanaal gelopen, kussend en pratend. Ze delen een passie voor chocola en maken graag plannen voor de toekomst van het bedrijf.

Ze waren het al gauw eens over een basisvoorwaarde voor die plannen: om echt verder te komen met de productie van hoogwaardige chocoladeproducten waarmee ze de markt kunnen veroveren, is het nodig dat ze naar Zwitserland gaan. Daar willen ze de meest verfijnde nieuwigheden in het vak afkijken van de meesters uit de chocoladebranche.

Het idee was afkomstig van Hugo, maar het had Noor direct aangesproken. Niet voor niets luisterde ze al sinds haar vroege

jeugd naar de verhalen van haar vader: ook hij was als jongeman naar Zwitserland afgereisd, waarna hij het traditionele cacao-bedrijf van zijn eigen vader volkomen moderniseerde met een concheermachine. Daarmee was hij alle concurrenten ver voor geweest en had hij de weg geopend naar grootschalige productie van chocolade met een hoge kwaliteit.

Nu de vrede getekend is en Europa zich kan gaan herstellen van de zware oorlogsjaren, ligt de weg naar Zwitserland eindelijk weer open. Dus wordt het tijd om serieus werk te gaan maken van hun reis. Voordat het zover is, zal er eerst iets anders moeten gebeuren, beseft Noor.

De avond tevoren heeft ze het er met Hugo over gehad, in zijn bescheiden arbeidershuisje in het Veenstra-dorp. Er brandden kaarsen in de woonkamer, om het zwakke licht van de elektrische lampen aan te vullen. Natuurlijk praatten ze over Zwitserland en hun plannen om daar de nieuwste technieken van chocoladebewerking te leren.

Zittend aan de eettafel had ze hem aangekeken, haar hart bonkend in haar keel, waarna ze zijn handen vastgreep.

‘Hugo,’ had ze gezegd. ‘Ik wil met je trouwen.’

Hij was opgestaan, had haar in zijn armen gesloten en zijn gezicht in haar nek begraven.

Haar ouders wisselen een snelle blik, waarna Timmer Veenstra quasi-onschuldig vraagt: ‘Moet hij mij dan niet eerst om jouw hand komen vragen?’

Noor ziet de geamuseerde lichtjes in zijn ogen en hoort de half-serieuze ondertoon in die vraag, die haar moeder licht doet grinniken.

‘Nee, Vader,’ antwoordt Noor kalm, terwijl ze hem recht blijft aankijken. ‘Dit is een beslissing die we samen hebben genomen. Het gaat om ons leven.’

Ze laat die woorden even in de lucht hangen, zodat ze kunnen inzinken.

Haar ouders kijken elkaar weer even aan en weten genoeg:

een stille vorm van communicatie die voortkomt uit jaren samenzijn.

Moeder knikt. Er speelt een glimlach om haar lippen als ze Noor aankijkt.

‘We zijn blij voor je Noor, en ook voor Hugo, natuurlijk. Hij is echt een lieve, fijne man.’

‘Zonder hem had het bedrijf er bovendien niet zo goed voorgestaan als nu,’ voegt Vader daaraan toe. ‘Hij weet van aanpakken, die aanstaande echtgenoot van jou.’ Dan trekt hij een rimpel boven zijn neus. ‘Je weet dat ik hem graag mag, maar het huwelijk is een grote stap, Noor.’

‘Dat weet ik, Vader. Ik ben er klaar voor,’ verzekert ze hem.

Glimlachend zegt hij: ‘Dan hebben jullie mijn zegen.’

Allebei staan ze op en omhelzen ze hun dochter.

Truus Veenstra drukt haar tegen zich aan.

‘We zullen er altijd voor je zijn, Noor. Maar je moet me één ding beloven.’

‘Wat dan?’ wil Noor weten.

‘Dat jullie gelukkig zullen worden.’

Met een stralende lach belooft Noor: ‘Daar zullen we voor zorgen!’

Als iedereen weer is gaan zitten, zegt Moeder: ‘Vertel ons eens meer, Noor. Hoe en waarom hebben jullie dit besloten – op dit moment, bedoel ik.’

Geestdriftig begint Noor te vertellen over hun plannen voor vernieuwing, de reis naar Zwitserland en hun dromen voor de toekomst.

Het is nu ruim een halfjaar geleden dat ze benoemd is tot mededirecteur van Veenstra. Dat gebeurde op de dag van haar eenentwintigste verjaardag, zoals haar vader al beloofd had. Aan haar werk is sindsdien weinig veranderd, want ze is nog even gedreven als altijd en zet zich nog altijd volop in voor de chocoladefabriek.

De verantwoordelijkheid kan ze aan, dat heeft ze bewezen in de moeilijke oorlogstijd. Nu is het vrede, sinds een paar dagen.

Dus wordt het tijd om Veenstra naar nieuwe hoogten te brengen, zoals ze gepland heeft.

Er vormt zich een grote grijns om de lippen van Timmer Veenstra.

‘Dus jij dacht: nu is de oorlog voorbij, dus kunnen we naar Zwitserland. Maar dan eerst trouwen met mijn vrijer, zodat we die reis als een fatsoenlijk stel ondernemen,’ constateert hij, met ondeugend glanzende ogen.

‘Zoiets,’ reageert Noor nuchter. ‘Nu die verschrikkelijke oorlog eindelijk achter ons ligt, wacht er een nieuwe wereld. Zeg nou zelf: wat kun je dan beter doen dan naar Zwitserland gaan om de nieuwste technieken te leren, die we kunnen toepassen in de fabriek?’

‘Ja, Timmer, hoe zou ze op dat idee zijn gekomen?’ vraagt Moeder plagerig.

Daarmee is het laatste restje spanning gebroken. Vrolijk lachend en pratend zitten ze gedrieën bij het haardvuur.

Als Moeder wil opstaan om de maaltijd voor te bereiden, steekt Vader zijn hand uit, om aan te geven dat ze nog even moet blijven zitten.

‘Hoe had je gedacht dat allemaal te gaan doen na jullie huwelijk, Noor?’ vraagt hij. ‘Waar willen jullie gaan wonen?’

‘O, daar hebben we het nog niet over gehad,’ antwoordt ze. ‘In het huisje van Hugo, neem ik aan.’

Weer kijken haar ouders elkaar even aan, waarna Vader zegt: ‘Dit huis is groot genoeg. Daar kunnen jullie makkelijk bij. Op termijn zal het dan helemaal van jullie worden, als ik me terugtrek uit de fabriek en je moeder en ik ergens anders gaan wonen, wat kleiner.’

Er schieten tranen in Noors ogen. Ze had nooit verwacht dat haar ouders zulke praktische stappen al overwogen hadden. De gulheid van het aanbod, het gemak waarmee haar vader spreekt over aanzienlijke veranderingen in hun eigen levens, raakt haar diep.

‘Dat zou geweldig zijn,’ stamelt ze. ‘Hugo en ik hadden niet

gedacht dat we meteen een eigen plek zouden vinden, zeker niet met alles wat we bij Veenstra willen doen. Wat lief van jullie! Dank jullie wel!’

Na het eten gaat Noor direct naar Hugo om het goede nieuws te vertellen. De duisternis is al ingevallen, ze loopt over het met elektrische lantaarnpalen verlichte pad dat langs de fabriek naar het Veenstra-dorp leidt.

Onderweg bedenkt ze dat er nu op korte termijn van alles in gang gezet zal moeten worden. Voor hun huwelijk. Voor de verhuizing van Hugo naar het grote huis bij de fabriek. Voor de reis naar Zwitserland.

Ze bijt op haar lip. Hoewel ze vol vreugde is, voelt ze toch een leegte, diep in haar hart. Belangrijke momenten als deze heeft ze altijd gedeeld met de andere twee van De Drie Vriendinnen. Dat gaat nu niet. Fieke heeft ze al maanden niet gezien, want die heeft het veel te druk in Amsterdam. En Annabel... Annabel ziet ze misschien wel nooit meer.

Noor zucht diep. Het is net alsof ze een stuk van haar jeugd definitief is kwijtgeraakt.

2

Hugo

Achtersluispolder, donderdag 14 november 1918

‘Dus we zijn nu officieel verloofd?’ vraagt Hugo, verbaasd lachend.

Noor kijkt hem aan met die onpeilbare groene ogen van haar. Ze haalt bijna verontschuldigend haar schouders op, er glijdt een glimlach over haar lieve gezicht met de onweerstaanbare sproeten.

‘Daar komt het wel op neer ja,’ antwoordt ze.

Nu schiet Hugo echt in de lach. Hij trekt haar tegen zich aan en drukt een kus in haar kastanjebruine haar.

Zijzelf noemt haar haardos altijd oranje-rood, maar hij vindt dat het een veel diepere kleur heeft dan dat – een rijk soort bruin met een rode gloed, die de warmte van haar persoonlijkheid weerspiegelt.

Ze staan samen in de bescheiden woonkamer van zijn huisje, die direct verbonden is met een kleine keuken. De meubels zijn functioneel, maar Hugo heeft geprobeerd het interieur gezellig te maken met wat planten. Er is een kleine haard die in de wintermaanden voor warmte zorgt en een centraal punt in de woonruimte vormt. Een paar planken aan de muren dragen boeken en enkele van zijn persoonlijke bezittingen die hij uit België heeft meegenomen.

Hugo prijst zich gelukkig met deze compacte maar sfeervolle

woning, die deel uitmaakt van vier groepen rijtjeshuizen, speciaal gebouwd voor de medewerkers van de fabriek. De buitenkant is afgewerkt met rode bakstenen en heeft witte kozijnen rond de ramen, die het geheel een fris en verzorgd uiterlijk geven.

De slaapkamer is klein maar comfortabel, met een groot bed, een nachtkastje en een lamp. Een bescheiden badkamer – met een douche, een wastafel en een toilet – maakt het huis compleet. Hij waardeert het geheel als een knusse woonplek, met alle moderne benodigdheden.

Ze zijn verloofd. Het klinkt hemzelf onwerkelijk in de oren, als een belofte die nog niet helemaal waar is.

‘Kun je het geloven?’ vraagt Hugo blij. ‘We gaan trouwen!’ Dan fronst hij zijn wenkbrauwen en houdt hij Noor op een armlengte van zich af. ‘Had ik dat eigenlijk niet aan jouw vader moeten vragen? Zo gaat dat in Nederland ook, toch? In Vlaanderen allicht wel.’

Noor glimlacht flauw.

‘Dat zei hij ook al, ja. Maar ik wilde dit gewoon zelf geregeld hebben. Eerst trouwen en dan in het voorjaar samen naar Zwitserland.’

Hij trekt een grimas.

‘O, dus voor jou is ons huwelijk niet meer dan een formaliteit,’ zegt hij plagerig.

Noor doet een stap naar achteren, zodat hij haar moet loslaten.

‘Doe niet zo raar! Ik wil dat wij de rest van ons leven samen verder gaan. Dat is toch geen formaliteit!’

‘Rustig, rustig!’ Hij heft zijn handen en pakt haar dan glimlachend bij haar schouders. ‘Dat weet ik toch! Ik ben je alleen een beetje aan het stangen.’

Samen gaan ze op de bank zitten.

Noor leunt tegen hem aan en zegt zacht: ‘Excuus, hoor, maar mijn vader had het er ook al over dat ik blijkbaar gewacht had tot de oorlog voorbij was om dan met jou te trouwen, zodat we vervolgens naar Zwitserland zouden kunnen.’

Hij lacht.

‘Maar verder namen ze het wel goed op?’

‘Ja, ze waren heel lief. Moeder zei dat ik moest beloven dat we gelukkig zullen worden.’

‘En heb je dat beloofd?’

‘Ja, natuurlijk!’

Hij drukt haar tegen zich aan en fluistert in haar oor: ‘Ik beloof jou dat ik er mijn persoonlijke taak van zal maken om jou de gelukkigste vrouw ter wereld te maken!’

‘Ter wereld?’ vraagt ze spottend.

‘Nou ja, in de Achtersluispolder dan...’

Lachend draait Noor zich naar hem toe. Hun monden vinden elkaar als vanzelf.

Als ze herademen, vraagt Hugo: ‘Kun je het geloven? We gaan trouwen!’

Noor lacht naar hem.

‘Daar ben ik ontzettend blij om,’ vertelt ze, ‘maar ook een beetje... bang.’

‘Bang? Waarom?’ vraagt hij verrast.

‘Voor het onbekende,’ antwoordt ze eerlijk. ‘Voor het loslaten van alles wat ik ken. Het is alsof ik een stukje van mezelf achterlaat, dat een deel uitmaakt van wie ik ben.’

‘We hoeven niks los te laten of achter te laten, Noor.’ Hij trekt haar weer naar zich toe. ‘We nemen alles wat we hebben mee: onze passie voor chocolade, onze dromen en vooral onze liefde.’

Ze leunt tegen hem aan.

‘Daar heb je gelijk in, natuurlijk. Het is alleen... zo’n moment, als je een nieuwe fase van je leven in gaat.’

Hij weet het. Voor hemzelf is het ook niet makkelijk, hoewel hij zielsveel van Noor houdt en niets liever wil dan haar tot zijn vrouw maken en de rest van zijn leven bij haar blijven. Toch denkt hij nu ook aan Jeannette, zijn eerste grote liefde. Ze zou hem vanzelfsprekend niets verwijten, dat beseft hij maar al te goed. En toch kom je nooit echt los van je verleden.

Noor draait haar gezicht naar hem toe.

‘Soms heb ik het gevoel dat ik twee mensen ben,’ zegt ze

zacht, bijna alsof ze tegen zichzelf praat.

Hij kijkt haar onderzoekend aan.

‘Hoezo?’

‘Nou ja, ik ben hier met jou, helemaal klaar voor de toekomst. Aan de andere kant ben ik nog steeds het meisje dat in de fabriek van haar vader werkte, met dromen over een leven ver weg van chocolade en machines.’

Zachtjes laat hij zijn gebogen vingers over haar wang glijden.

‘Awel, die twee mensen ben jij allebei, mijn lieve Noor. Dat maakt jou juist zo bijzonder.’

Ze glimlacht, maar haar ogen staan een beetje triest.

‘Ik hoop echt dat ik allebei kan zijn: een vrouw die haar eigen weg gaat, maar nooit vergeet waar ze vandaan komt.’

Stil blijven ze tegen elkaar aan zitten. Buiten is het donker geworden, de gordijnen zijn nog open. Op tafel brandt een kaars die een warme gloed verspreidt.

Na een tijdje pakt hij haar hand en knijpt er zachtjes in.

‘Ik hou van je, Noor.’

‘Ik ook van jou,’ antwoordt ze, en haar ogen lachen weer.

Ze kussen elkaar, lang en diep.

Buiten komt de novemberwind op, maar ze voelen zich veilig en geborgen.

Hij doet de gordijnen dicht.

‘Blijf je hier?’ vraagt hij.

Ze bloost, schudt dan haar hoofd.

‘Nog een paar maanden geduld,’ zegt ze.

Andermaal kust ze hem, waarna ze vertrekt. Hugo kijkt haar lang na, maar ze draait zich niet meer om. Met haar handen diep in haar zakken loopt ze door over het verlichte pad, naar haar ouderlijk huis.

Annabel

Velp, woensdag 8 januari 1919

Op een frisse januariochtend wandelen Annabel en Elsje hand in hand door de stille kloostertuinen, genietend van de korte momenten van zonneschijn die de winterdag verlichten. De lucht is scherp en de koude grond knispert onder hun voeten.

Terwijl Elsje vrolijk vooruit huppelt, ziet Annabel dat zuster Martha hen tegemoet komt, ongewoon haastig. Haar gezicht staat strak van bezorgdheid.

‘Annabel, jouw achternaam is toch Van Loon?’ vraagt ze ernstig. ‘En je kwam oorspronkelijk toch uit Zaandam?’

Annabel knikt bevestigend. Een plotselinge onrust groeit in haar buik.

‘Ja, dat klopt. Waarom vraag je dat?’

‘Kom alsjeblieft met mij mee,’ zegt zuster Martha.

Samen gaan ze het klooster in, naar de werkkamer van moeder-overste. Zuster Theresia zit met gevouwen handen achter haar bureau, waarop een opengeslagen krant ligt.

Als Martha bij de deuropening blijft staan om Annabel en Elsje naar binnen te laten gaan, zet zuster Theresia haar leesbril af.

‘Annabel, kom even zitten,’ zegt ze, met een gebaar naar de stoel voor het bureau. ‘Ik ben bang dat er vreselijk nieuws is.’

Annabel neemt plaats.

De oude vrouw draait de krant naar Annabel toe en houdt haar wijsvinger bij een artikel.

Het krantenbericht meldt dat er bij Zaandam een tragisch auto-ongeluk is geweest met een plaatselijk echtpaar. De auto is van de weg geraakt en ondersteboven in een sloot terechtgekomen. De man, een vooraanstaande Zaandamse ondernemer, was op slag dood, zijn vrouw overleed enkele uren later in het ziekenhuis. Ook hun achternaam staat vermeld: Van Loon.

Ontzet leest Annabel het artikeltje: twee, drie keer achter elkaar. De woorden lijken te dansen voor haar ogen, de wereld om haar heen bestaat even niet meer. Er wellen tranen op in haar ogen als de harde realiteit van het bericht langzaam bezinkt.

Haar ouders zijn er niet meer. De kans om hen ooit nog te spreken, om alles goed te maken, om Elsje aan hen te laten zien – die kans is haar voor altijd ontruikt. De plotselinge leegte is overweldigend en beneemt haar de adem.

Elsje staat vlak naast haar, onbewust van de diep snijdende pijn die haar moeder op dit moment doormaakt.

Zuster Martha is naast haar komen staan en legt een troostende hand op haar schouder.

‘We zijn er voor je, Annabel,’ zegt ze. ‘Als je erheen wilt gaan, zullen wij je helpen om alles te regelen.’

Erheen gaan. Dat is waar ook: de begrafenis. In het krantenartikel staat dat die over twee dagen zal zijn. Ondanks de schok en het verdriet voelt Annabel de dringende behoefte om afscheid te nemen van haar vader en moeder.

‘Ik moet erheen,’ fluistert ze met een stem die verstikt is door emotie. ‘Ik moet afscheid van ze nemen.’

Snikkend drukt ze Elsje tegen zich aan, die verward om zich heen kijkt.

Moeder-overste knikt begrijpend.

‘Natuurlijk moet je naar de begrafenis gaan. We zullen alles voorbereiden voor je reis. Zuster Martha zal met je meegaan voor ondersteuning,’ beslist ze. ‘Dit hoeft jij niet alleen te doen.’

‘Dank u wel,’ stamelt Annabel dankbaar.

Nog een keer leest ze het nieuwsbericht in de krant, hopen dat het ditmaal anders zal zijn. Maar nee.

Elsje kijkt omhoog en legt haar hand op Annabels arm.

‘Mama, moet je huilen?’ vraagt ze.

Annabel buigt zich naar haar toe en pakt haar dochter beet, met een lach op haar betraande gezicht.

‘Ja, lieverd, Mama is heel verdrietig,’ fluistert ze.

Moeder-overste staat op.

‘Pak vandaag in wat je nodig hebt. Jullie vertrekken morgen-middag,’ zegt ze.

‘Maar de begrafenis is pas overmorgen, toch?’ vraagt Annabel verbaasd.

‘Ja, die is ’s ochtends,’ antwoordt zuster Theresia, met een handgebaar naar de krant. ‘Om tien uur. Dus dan moeten jullie er al zijn.’

Zuster Martha knikt en zegt: ‘Dan kunnen we het beste overnachten in het Sint-Agathaklooster, dat ligt tussen Zaandam en Wormerveer. Daar heb ik een deel van mijn novicetijd doorgebracht.’

Samen met Elsje en zuster Martha verlaat Annabel het kantoor van moeder-overste.

Op de kloostergang zegt ze tegen Martha: ‘Ik wist niet dat jij novice bent geweest in een klooster vlak bij mijn geboorteplaats.’

‘Je weet wel meer niet van mij, Annabel,’ antwoordt de non met een zachte glimlach.

In haar kamer pakt Annabel wat kleren en andere benodigheden in een koffertje, klaar om de volgende dag mee te nemen. Alles doet ze automatisch, in een soort waas van activiteit.

Haar gedachten gaan voortdurend heen en weer tussen herinneringen aan haar ouders en het pijnlijke afscheid dat haar te wachten staat. Gevoelens van verdriet, gemis en spijt worstelen om voorrang.

Zuster Martha komt steeds even bij haar kijken, om te zien hoe het met haar gaat. Elsje voelt de spanning en blijft dicht bij haar moeder.

Als de koffer is ingepakt, staart Annabel uit het raam. Morgen gaat ze terug naar Zaandam, naar een onvermijdelijke confrontatie met haar verleden en een leven dat ze achter zich heeft gelaten. Ze is bang en ongerust voor de begrafenis, de mensen die er zijn, de manier waarop ze ontvangen zal worden.

Toch moet ze er naartoe.